

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN Studies

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 3 Sayı/ISSUE 5 Yıl/YEAR: 2020

Gönderim: 08-07-2019 – Kabul: 30-04-2020

**Influence of the 1857 Great Indian
Rebellion on the British**

**1857 Büyük Hint İsyanının
İngilizlere Etkisi**

Hüseyin GÜNARSLAN¹

Abstract

1857 The Great Indian rebellion has an important place in British history as the biggest rebellion movement of the British in the colonies. India is a colony for the British who presents the riches of the east to the British. The British first came to the country for commercial activities and they had acquired great wealth. With this wealth, England had become a powerful country. Hundreds of thousands of Indian soldiers were employed in the special armies established in India and the country was further exploited by these soldiers. Over the years, the Indian people have begun to complain about the British for many reasons. In the end, the 1857 rebellion took place in the strongest period of the British history. Because thousands of British died, they had a significant impact on the British. The killing of innocent British women and children, especially in Kanpur,

Özet

1857 Büyük Hint isyanı İngilizlerin kolonilerin de karşılaştıkları en büyük isyan hareketi olarak İngiliz tarihinde önemli bir yere sahiptir. Hindistan İngilizler için doğunun zenginliklerini İngilizlere sunan bir kolonidir. Ülkeye ilk olarak ticari faaliyetler için gelen İngilizler büyük servetler elde etmişlerdi. Bu servet sayesinde İngiltere güçlü bir ülke haline gelmişti. Hindistan'da kurulan özel ordular da yüz binlerce Hintli maaşlı asker istihdam edilmiş ve ülke bu askerler sayesinde daha fazla sömürülmüştür. Hint halkı yıllar içinde birçok sebepten dolayı İngilizler'den şikâyet etmeye başlamıştır. Nihayetinde İngilizlerin dünya üzerindeki en güçlü döneminde gerçekleşen 1857 isyanı büyüklüğü ve binlerce İngiliz'in hayatına sebep olması açısından İngilizler üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Özellikle Kanpur'da masum İngiliz bayan ve çocukların

¹ Hüseyin GÜNARSLAN, Dr., Windsor Üniversitesi, Tarih Bölümü, gunarsl@uwindsor.ca, Orcid: 0000-0002-7276-7476

caused an infestation in British society. The British people did not see the revolt as a struggle for freedom by the Indians. Even the ability of the Indian people to oppose the British has been met with hatred by the society. Therefore, our study aimed to reveal the effects of the 1857 revolt on the British. In this way, the perspective of the British to the Indian people trying to the struggle for independence will be fully revealed. The British people and rulers held the Indian company which ruled India, responsible for the rebellion. It was believed that the Indians rebelled as a result of the wrong policies of the company that governed the country on behalf of the Queen. Thus, it was decided to put an end to the activities of the company governing India for 250 years. This study also reveals how the British authorities put an end to the company and what kind of management structure they had for India. This study revealed the impact of the 1857 Indian revolt on the British. In addition, this issue is important in the studies of British-Indian colony history. It is thought that more detailed studies will be presented as a part of future studies in English and Indian history.

Keywords: India, British, Rebellion, East India Company, Bengal Army

öldürülmesi İngiliz toplumunda infiale sebep olmuştur. İngiliz halkı isyanı Hintlilerin bir özgürlük mücadelesi olarak görmemiştir. Hintli halkın İngilizlere karşı gelebilmesi bile toplum tarafından nefretle karşılanmıştır. Bundan dolayı çalışmamız 1857 isyanının İngilizler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu sayede İngilizlerin bağımsızlık mücadelesi vermek için çabalayan Hint halkına bakış açısı da tam olarak ortaya konulabilecektir. İngiliz halkı ve yöneticileri yaşanan isyan hareketinden Hindistan'ı yöneten Doğu Hindistan şirketini sorumlu tutmuşlardır. Kraliçe adına ülkeyi yöneten şirketin yanlış politikaları sonucu Hintlilerin isyan ettiklerine inanılmıştır. Böylece 250 yıldır Hindistan'ı yöneten şirketin faaliyetlerine son verilme kararı alınmıştır. Bu çalışma İngiliz yetkililerin şirkete nasıl son verdiklerini ve Hindistan için nasıl bir yönetim yapılanmasına gittiklerini de ortaya koymaktadır. Bu çalışma 1857 Hint isyanının İngilizler üzerindeki etkisini ortaya koymakla birlikte koloni dönemi İngiliz-Hint tarihi çalışmaları içinde önem arz etmektedir. Gelecekte yapılacak İngiliz ve Hint tarihi çalışmalarının bir parçası olarak daha detaylı çalışmaların ortaya konulacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hindistan, Britanya, İsyan, Doğu Hindistan Şirketi, Bengal Ordusu

Giriş

1857 Büyük Hint isyanı Hindistan'da işgalci İngilizlere karşı gerçekleştirilmiş en büyük başkaldırı hareketidir. Kraliyetten aldığı izinle 17. yüzyıldan itibaren Hindistan'da ticari faaliyet göstermeye başlayan İngiliz Doğu Hindistan Şirketi zamanla ülkeyi ele geçirmişti. İngiliz ticari yerleşkeleri ilk olarak kuruldukları yerlerin prensliklerini ekonomik olarak kendilerine bağımlı hale getirmişti. Daha sonra ticari ağlarına kattıkları prenslikleri düşmanlarına karşı koruma adına himayelerine almışlardı. Ticari faaliyetlerini koruma maksadı ile kurulan orduları sayesinde Hindistan'daki yerel krallık ve prenslikler zamanla etkisiz hale getirilmişti. Ülkenin sömürülmesinden elde edilen zenginlik sayesinde binlerce paralı askerden oluşan üç büyük ordu kurulmuştu. Gerek yerel gerekse merkezi Hint yönetimi bu orduların karşısında duracak eski güçlerini kaybetmişlerdi. Bu ordular arasında gerek sayı gerekse görev sahası olarak en büyükleri Bengal ordusuydu. İngilizler ilk zamanlarında ülkedeki kralları etkileri altına alsalar da zamanla direkt işgal sürecine başlamışlardı. Hint halkı ile İngilizlerin arası gittikçe açılmaktaydı. Bu arada Bengal ordusunda görevli maaşlı Hint askerleri İngiliz komutanları ile sıkıntı yaşamaktaydı. Bu askerlerin çoğunluğunun memleketi olan Avadh Krallığının işgal edilmesi ile birlikte tansiyon gittikçe artmıştı. İngilizlerin Hindu ve Müslüman askerlere dini açıdan kullanılmasında sakıncalı olan yağlı kartuşları dağıtması isyanın başlamasına neden olmuştu. Tüfeklere konulan bu mermi ve kartuşları kullanmak istemeyen Bengal ordusunun askerleri silahlarını emrinde oldukları İngilizlere çevirmişti. Meerut'ta başlayan isyan kısa sürede Bengal ordusunun görev sahası olan iç ve kuzey Hindistan boyunca yerleşik olan askeri birliklere sıçramıştı. İngilizler Hindistan'da küçük çaplı isyan hareketlerini kolaylıkla bastırmışlardı. İlk defa on binlerce askerin ve onları destekleyen sivil halkın katıldığı büyük bir isyan hareketi ile karşı karşıya kalmışlardı.

İngilizler ilk defa bir kolonilerinde bu büyüklükte bir isyan hareketi ile karşılaşmışlardı. İngilizler doğunun en zengin ülkesi olan Hindistan'ı kaybetmek istemiyorlardı. Bu sebeple isyanın bastırılması çok önemliydi. Bu çalışma İngilizler için hayati öneme sahip bu isyanın İngiliz halkı ve liderleri üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada isyan haberinin İngiltere'ye ulaşması ile birlikte İngilizlerin nasıl tepki verdikleri ortaya çıkarılmıştır. İkinci aşamada İngilizler üzerinde yıkıcı bir etki yapan Kanpur katliamı üzerinde durulmuştur. Hintli isyancıların Kanpur'daki onlarca İngiliz bayan ve çocuğu acımasızca öldürülmesine İngiliz toplumunun nasıl tepki verdiği araştırılmıştır. Son aşamada ise İngilizlerin eleştirilerine muhatap olan Doğu Hindistan Şirketinin geleceği ile ilgili karar verecek İngiliz siyasilerin nasıl bir yöntem takip ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma birinci ve ikinci dereceden kaynakların kullanılması ve elde edilen verilerin analiz edilmesi ile oluşturulmuştur. Birinci derece kaynak olarak Alison Blunt ve Samuel Shafeeq'in çalışmalarından yararlanılmıştır. Çalışma sayesinde İngilizlerin Hint isyanına bakış açılarının ortaya konmasının yanı sıra isyan ile nasıl mücadele ettiklerinin de ortaya konulması sağlanmış olacaktır.

İsyan Haberinin İngiltere'ye Ulaşması

1857 isyanı sebebi ile Hindu ve Müslümanlar ilk kez İngiliz düşmanlarına karşı birlikte hareket etmeye başlıyorlardı. Hint halkı krallıkların işgalinden toprakların el değiştirmesine, dini inançlarına karışılmasından İngilizler tarafından hor görülmelerine kadar birçok farklı sebeple İngilizler'den nefret

eder hale gelmişti. İsyanı başlatacak bir kıvılcımın yeterli olduğu bu atmosfer içinde İngilizlerin emri altındaki Hintli askerlere domuz ve sığır yağı içeren yağlı kartuşlar verilmişti. Hindu ve Müslüman askerler için yasak kabul edilen bu yağlı kartuşların kullanılmak istenmemesi isyan ateşini yakan bir kıvılcım olmuştur. Günümüzde 1857 isyanının niçin başladığı kadar neden başarısız olduğu da tartışma konusudur. İsyanın başlarında onları yönlendirecek yetenekli ve zeki liderlerin olmaması, ulusal manada bir halk desteklerinin bulunmaması ve organizasyon bozukluğu gibi sebepler akla ilk gelenlerdir. İsyan büyük bir coğrafyada binlerce insanın katılımı ile gerçekleşmişti. Buna rağmen İngilizler bu isyanı Haziran 1858'de hem de kendilerine sadık kalan Hintli askerler tarafından bastırılmışlardı (Shafeeq, 1970, s.10-12). İngilizler isyanı uğradıkları her Hint yerleşim yerinde katliamlar yaparak bitirebilmişlerdi. Karşılarına hiçbir kimsenin çıkamamasını sağlamak amacı ile nefes alan her insanı öldürmüşlerdi. Anavatan İngiltere'den çok uzaktaki bir ülkeyi ellerinde tutmak için her şeyi yapmak zorunda hiss ediyorlardı. Daha önce küçük ölçekli yerel isyanlar ile karşılaşsalar da 1857 isyanı gibi büyük bir isyan ile ilk defa karşılaşmış olmaları onları şaşırtmıştı. İsyan bastırıldıktan sonra bunun niçin, nasıl ve neden gerçekleştiğine dair birçok soru İngilizlerin kafasını meşgul etmeye başlamıştı. Londra sokaklarında gezen sıradan İngilizlerden parlamentodaki Lordlara kadar herkes yaşananları konuştuğu için 1857 Büyük Hint isyanı İngilizler üzerinde derin etkiler bırakmıştı.

1857 yılında Hindistan'da Bengal ordusunun öncülüğünde başlayan isyan hareketi Viktorya dönemi İngilizlerinin yaşadığı en büyük travma olmuştur. Bu isyan sonucunda 11 bin 207 İngiliz askeri hayatını kaybetmişti. Bunların nerdeyse beşte biri salgınlar ve sıcaklıktan dolayı hayatını kaybetmişti. İngilizler için alışılmadık sayıda çok asker kaybı şok etkisi yaparken kaç Hintlinin hayatını kaybettiğinin ise bir önemi yoktu. Kaç Hintlinin öldüğüne dair gerçek sayı asla bilinemeyecekti. Muhtemelen yüz binlerce hatta milyonlarca Hintli hayatını kaybetmişti. İngilizlerce sağ ele geçirilen Hintli isyancılar dahi öldürülmüştü. İngilizlerin isyancıları idam etmekte kullandığı en ünlü yöntem ise onların top mermileri önüne konularak havaya uçurulmasıydı. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni çok acılı bir ölüm olmaktan öte bir anlam taşıyordu. Top önünde öldürülenlerden geriye hiçbir parça kalmaması sağlanıyordu. Böylece Hindular için kutsal bir son vazife olan ölümlerinin yakılması ile Müslümanlar için gömülmesi imkânsız hale getiriliyordu (Howe, 2010, s.1).

1857'de Hindistan, herhangi bir haberin İngiltere'ye ancak iki ay sonra ulaşabildiği 8 bin kilometre uzaklıktaki bir ülkeydi. İsyanın yaşandığı bir ortamda, iletişimin kopması sebebiyle bu süre iki aydan daha fazla da olabiliyordu. İsyanın başladığı yaz aylarında Kuzey Hindistan coğrafyasında ani ve yoğun yağmurların yolculuk yapmayı zorlaştırması da bir başka etkendi (Randall, 2003, s.4). Hindistan'da yaşanan büyük isyan İngilizler için yüz yılın olayı olarak anılıyordu (Gregg, 1897, s.218). 1900 yılına kadar isyan ile ilgili İngiltere'de en azından 50 tane kitap yazılmıştı (Brantlinger, 1988, s.227). İsyan İngilizlerin hafızasında öyle bir travmatik yer etmişti ki bu olay halkın akıl sağlığında kalıcı bir hasar bırakmıştı. Hâlbuki İngilizler farklı kolonilerinde birçok isyan hareketleri ile de karşı karşıya gelmişlerdi. Ama bunların hiçbiri 1857 yılı Hindistan isyanı kadar büyük olmamıştı. Ülke için maliyetli bir savaş olan Kırım savaşı bile halk üzerinde bu derece bir etki yapmamıştı. Viktorya dönemi İngilizleri için bu isyan onların millet olarak yaşadığı moral ve motivasyona vurulan ağır bir darbe olmuştu. Yaşanan şok öyle büyüktü ki ülkede yayınlanan şiirlerden hikâyelere, tarihi çalışmalardan gazetelere kadar her türlü basılı yayında kendisini göstermişti (Herbert, 2008, s.19, 54). İngilizler için 1824-1826

yılında yapılan 1. Burma savaşından sonra Hindistan öncelikle askeri konularda ilgi çeken bir konu başlığı haline dönüşmüştü. İngiltere’de çıkan gazeteler Hindistan ile ilgili daha çok finansal haberler yapsalar da, basımı yapılan kitaplar daha çok İngiliz askerlerinin bu ülkede gerçekleştirdiği askeri operasyonlar ile ilgiliydi. Halk bu kitapları satın alıyor ve merakla okuyordu. Genel olarak İngiliz yazarların kitaplarında isyandan sorumlu olarak İngilizlerin Hindistan’da kurduğu ordularda görev yapan Hintli askerler sorumlu tutulmaktaydı (Palmegiano, 1991, s.3-11). Pamela Lothspeich, İngiltere’de 1860 ile 1914 yılları arasında isyanla ilgili 80’den fazla kitabın basımının yapıldığını belirtmiştir. Bu kitapların yanı sıra şiir kitapları ve çocuklar için yazılmış hikâyelerin de basımı gerçekleştirilmişti. Bütün bu kitapların ortak noktası isyana bakış açılarının İngiliz sömürge anlayışına uygun olmasıdır. Bu kitapların yazarlarından çok azı isyan ile ilgili olarak Hintlilerin bağımsızlık mücadelesine sempati duymuşlardır (Lothspeich, 2007).

Londra’da çalışan Amerikalı bir rahip George Mifflin Dallas, isyan haberinin İngiltere’ye ulaşması ile birlikte halkta büyük bir heyecan oluşturduğunu, bütün gözlerin, kalplerin ve kafaların sadece Hindistan’da yaşananlara yoğunlaştığını belirtmektedir (Dallas, 1891, s.198). İsyana birlikte Hindistan’dan gelmeye başlayan bilgiler Birleşik Krallıkta her bir İngiliz tarafından yakından takip edilmeye başlanmıştı (Ashley, 1876, s.348). Bu ilgi öyle bir noktaya ulaşmıştı ki daha yeni gerçekleşmiş Rus-Kırım savaşı bile halktan bu kadar ilgi görmemişti. İngilizler hararetli bir şekilde Hindistan’daki isyancıların biran önce ortadan kaldırılması fikri etrafında birleşmişti (Argyll, 1906, II, s.92). İsyana haberi ilk olarak İngiltere’ye ulaştığında bunun ne büyüklükte olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktu. İngiliz halkı Hindistan’ın tamamen isyan ettiğini düşünmüştü. Aynı şekilde isyanda ne kadar İngiliz’in hayatını kaybettiği yönünde de tam bir bilgi olmamasına rağmen genel düşünce Hindistan’daki bütün İngilizlerin hayatının tehlikede olduğu ve çoğunun katliama uğratıldıkları şeklindeydi. Bu düşüncelerden dolayı İngiliz halkı Hindistan’daki İngilizler için çok endişeliydi. Her İngiliz Hindistan için dua ediyordu. Hatta halk Hindistan’daki İngilizleri anma ve dua günü yapılmasını istemeye başlamıştı (Dallas, 1891, s.186-187). İngiliz hükümeti halkın bu isteği karşısında bir yas ve dua günü organize etmeye karar verdi. Kraliçe Viktorya’da bu fikre sıcak bakmıştı. Kraliçe bütün İngiliz ulusunun bir araya gelerek Hindistan’daki İngilizlere desteklerini göstermelerinin faydalı olacağına inanmaktaydı. Başbakan Palmerston ve İngiliz kilisesinin başı Canterbury Başpiskoposu bir araya gelerek 1857 yılının 7 Ekim’inin ulusal gün ilan edilmesini sağladılar (Longford, 1964, s.280). İngilizler bu ulusal günde dua etmek için bir araya geldiklerinde Hindistan’dan İngilizlere yönelik katliam haberleri gelmeye devam ediyordu. Bu şartlar altında İngiliz halkı isyanın bir an önce acımasızca bastırılması hususunda ortak fikre sahip olmuştu. Hindistan’dan yeni dönmüş olan bir İngiliz delegesi halkın bu tepkisi hakkında: “Şu kesin ki, ülke bütün enerjisini ilk olarak isyanın bastırılması, sonra İngilizlere yapılan katliamın intikamının alınması ve son olarak isyana neden olan sebepler hususunda reform yapılmasını istiyor.” demişti (Dallas, 1891, s.184).

İsyanın başlamasından itibaren Hindistan’da görev yapan İngiliz subay ve ailelerinin ölüm haberleri anavatan İngiltere’ye gelmeye başlamıştı. Hindistan’daki İngilizler tarafından çıkarılan Bengal Hurkaru adlı günlük gazete isyanı duyururken bunun yerel bir hadise olmadığını, İngiliz Hindistan’ında yaşanan eşi görülmemiş bir kriz olduğunu yazmıştı. Gazeteye göre isyan artık imparatorluğun bir sorunuydu (Bengal Hurkaru, 12 Haziran 1857). Belirttiğimiz üzere isyan hakkında ilk bilgiler

İngiltere'ye ulaştığında bunun büyüklüğü ile ilgili çok fazla bir bilgi yoktu. İngiliz hükümeti bunu emirleri altındaki maaşlı Hintli askerlerin bir başkaldırısı olarak tanımlamıştı. Önemli bir İngiliz siyasetçi olan Disraeli ise isyanı Hindistan'ın bir kısmının katıldığı ve İngiliz yönetimini tehdit eden bir başkaldırı olarak tarif etmişti (Disraeli, 1857). 1842-1844 yılları arasında Hindistan Genel Valiliği ve 1828-1858 arasında Doğu Hindistan Şirketinin kontrol kurulunun dört defa üyeliğini yapan Ellenborough Kontu Haziran 1857 yılında Lordlar kamerasına hitap etmişti. Kont, hükümetin görevinin Hindistan'daki imparatorluğu korumak olduğunu ve Hindistan'da yaşananların İngiltere içindeki Kent vilayetine yapılmış bir saldırıdan farklı olmadığını söylemişti (Hansard, 1857, CXLVI, s.518). Bir ay sonra Times gazetesi sivil savaş üstümüzde diye yazmıştı. Illustrated London News gazetesi de şu şekilde haber yapmıştı: "Hindistan'daki evimiz yanıyor. Bizim sigortamız yok. Evimizin kaybedilmesi demek gücümüzün, saygımızın, karakterimizin kaybedilmesi demektir. Bu yangın her neye mal olursa olsun söndürülmek zorundadır" (Illustrated London News, 4 Temmuz 1857).

İngiliz halkı Hindistan'da özellikle kadın ve çocuk sivil İngilizlerin öldürüldüğü haberi nedeni ile infiale kapılmıştı. Herkes ölen her bir İngiliz'in intikamının alınmasını istiyordu. İsyanı katılan her bir Hintlinin öldürülmesi gerektiği ancak bu şekilde Hindistan'ın tekrar İngilizler için güvenli bir ülke olacağına inanılmaktaydı (İmlah, 1939, s.246). Bengal Hurkaru gazetesi bir yazısı da şöyleydi:

"İsyancılar sadece diğer ulusların gözünde İngilizlerin itibarını da düşürüp bizim Hindistan imparatorluğumuzun güvenliğini tehdit etmiyor. Hükümet er ya da geç yardıma gelecek. Askerlerimiz meseleye el koyacak. Fakat isyancılar bizim evlerimize kadar girmekle kalmadı bizim elbise dolaplarımızın içine kadar girip darmadağın etti. Basit bir şekilde bir şeyler yapılmak zorunda. Leke sürülen adımıza rağmen cesaretimizi tekrar toplayıp ayağa kalkabiliriz fakat ya soldurulan gömlelerimiz" (Bengal Hurkaru, 11 Mayıs 1857).

1857 Ağustos ayında İngiltere'deki her on adamdan tek bir fire bile olmadan hepsi, isyanın bastırılmasında 50 bin Hintli asılsa veya vurulsa da bu sayının intikam için yine de yeterli olmadığına inanılmaktaydı. İngiliz askerlerinin isyancılar ile mücadele ettikleri haberleri İngiltere'ye gelmeye devam ettiği dönem parlamento üyesi olan Erskine Perry Hindistan'da her kim İngilizlere karşı eline silah aldıysa bunun cezasının ölüm olması gerektiğini ifade etmişti (Parliamentary Debates, 12 Şubat 1858, s.943).

İsyan devam ederken İngiltere'deki gazetelere Hindistan'da mektuplar gelmeye de başlamıştı. Times gazetesine mektup yollayan İngiliz bir subayın eşi, isyancılar tarafından evine verilen zararları şu şekilde tarif etmişti:

"Diğer evler gibi bizim evimizde mahvedildi. Üzerinde bir şey olan bir tane rafımız kalmadı. Bizim güzel kitaplarımız ya parçalandı veya yakıldı. Mobilyalarımız kırıldı, parça parça edildi ve bir kısmı çalındı. Geriye bir tane bile ne bardak, ne bir tabak kaldı. Halılarımız parçalandı ve bazıları çalındı. Bir tane elbisemiz bile kalmadı. Gümüş yemekliğim çalındı. Kapılar ve pencereler kırıldı. Özen ve merakla yaptığım bütün eşyalarım ya çalındı ya mahvoldu. Artık geriye hiçbirşeyimiz kalmadı" (Times, 7 Ağustos 1857).

Illustrated London News gazetesi Eylül ayında yazdığı bir makale de isyandan şu şekilde bahsediyordu:

“Cesur İngiliz asker ve subaylarımızın isyancılar tarafından öldürüldüğünü acı içinde duyuyoruz. Bu askerlerimizin yaptığı görevin bir parçası olarak her türlü ölüm ile burun buruna gelmeleridir. Fakat isyancılar tarafından İngiliz kadın ve çocuklarının acımasızca öldürülmesini duyduğumuzda kalplerimiz paramparça oluyor.” diye yazmıştı (Illustrated London News, 5 Eylül 1857).

Times gazetesine mektup yollayan Bengal doğumlu bir İngiliz, isyancıların İngiliz kadınlarını soyarak çıplak halde Delhi'nin sokaklarında dolaştırdıklarını, rahipleri öldürdüklerini, kızlarının kesilerek küçük parçalara bölündüğünü ve pazar yerlerinde satıldığını yazıyordu (Times, 8 Ağustos 1857). Illustrated London News gazetesi isyancıların eline geçen İngilizlerin tecavüze uğradığını, işkence gördüğünü ve bunun ölümden daha kötü olduğunu yazıyordu (Illustrated London News, 22 Ağustos 1857). Blackwoods Magazin yaşanan dehşeti anlatırken Hintli isyancıları kötülüğü genlerinde taşıyan soğukkanlı katiller, tecavüzcüler ve kalleşler olarak tasvir ediyordu (Blackwoods Magazine, Aralık 1857).

Kanpur Katliamının İngilizler Üzerindeki Etkisi

İngilizler kendi askerlerinin ve İngiliz sivillerin Hintli isyancılar tarafından barbarca öldürüldüğüne inandıkları için nefretle doluydular. Özellikle Kanpur'da birçok kadın ve çocuğun öldürülmesi onları derinden etkilemişti. Bununla birlikte Kanpur'da ne yaşandığı tam olarak netlikte kazanmamıştı. İngilizler ile Hintliler Kanpur'da anlaşmaya vardıkları halde isyancılar İngilizlere ateş ederek katliam yapmışlardı. Hintlilerin bunu niçin yaptığı bilinmiyordu. İngiliz halkı Hintlilerin niçin bu şekilde davrandıklarını sorguluyordu. Bu soru günümüze kadar tam olarak cevabını bulamamıştır. Bazı tarihçiler İngilizlere ateş edilmesi emrinin bizzat isyancı liderler tarafından verilmediğini iddia ediyordu. Onlara göre isyancılardan birisinin yanlışlıkla silahını ateşlemesi ile herkes paniklemişti. Bu panik ortamında da herkes birbirine ateş açmıştı. İlk ateşi İngilizlerin mi veya isyancıların mı yaptığı bilinemedi. Bazı tarihçilere göre ise Hintliler ele geçirilen isyancıların İngilizler tarafından acımasızca öldürüldüğünü öğrenmişti. Buna tepki olarak da İngilizleri öldürmüşlerdi (Howe, 2010). Bir kısım tarihçiler de Kanpur'daki isyancıların lideri olan Nana Sahib'in İngiliz asker ve sivillerin öldürülmesine rıza göstermeyeceği düşüncesindeydi. Buna göre isyancılar arasında bir grup liderleri Nana'dan farklı olarak ellerindeki İngilizleri öldürme fikrine sahipti. İsyandan sonra yakalanan Nana Sahib de devamlı olarak katliam ile ilgisinin bulunmadığını ve ateş etme emri vermediğini ifade etmişti (English, 1994, s.169-178).

İngiliz askerleri 17 Temmuz günü tekrar Kanpur'a doğru harekete geçtiler ve şehre girdiler. İngilizler şehre girmeden bir gün önce tutsak tutulan İngiliz bayan ve çocuklar öldürmüştü. Şehre giren asker ve subayların İngiltere'deki yakınlarına gönderdikleri mektuplar şehirde yaşananları göz önüne sermekteydi. Askerler yakınlarına katliamda ölenlerin intikamını alacaklarını yazmaktaydı. İngiliz askerleri öldürülen bayan ve çocukların cesetlerini ilk olarak bir kuyu içinde buldu. Bir asker mektubunda öldürülen kadınların elbiselerinin öldürülmeden önce çıkartıldığını yazıyordu (Englishwoman's Review, 19 Eylül 1857). Bir başka asker kadınların elbiselerinin çıkartılmış olduğunu,

kafalarının kesildiğini ve çocukların ise canlı canlı kuyuya atıldığını yazmaktaydı (Illustrated London News, 19 Eylül 1857). Bir diğer asker kadınların maruz kaldığı işkencelerin tarifsiz olduğunu belki de öldürülmeleri ile bu işkenceden kurtulduklarını yazıyordu (Illustrated London News, 26 Eylül 1857) İsyanca Hintli askerler İngilizler karşısında yenilmelerinin acısını masum bayan ve çocuklardan çıkarmıştı. Bu bayan ve çocukların Kanpur'daki kasaplar tarafından bıçak ve kılıçlar ile kesilerek öldürüldüğüne inanıldı. İçine atıldıkları kuyu toplam 15 metre derinliğindeydi ve içine atılan cesetler ile nerdeyse yüzeye 2 metreye yakın, ağzına kadar dolmuştu. Cesetleri kuyuya atılan bazı çocuklar ile bir kaç yaralı İngiliz bayanın hala yaşadığı anlaşıldı. General Havelock cesetlerin üzerine, kuyunun ağzında kalan 2 metrelik boşluğa toprak koydurdu ve kuyuyu mühürledi. Bu arada isyancılar tamamen şehri terketmişti (Barnes, 2007, s.52-53).

İngiliz askerler mektuplarında isyancıların kadınlara tecavüz ettiklerini de yazıyordu. Kanpur'da görevli 1. Piyade Alayında casus olarak görev yapan Nujoor Jewarree ise Nana Sahib ve askerlerinin kadınlara tecavüz edip etmediği sorusuna şu cevabı vermişti:

“Bildığım kadarı ile tecavüz yoktu, sadece General Wheeler’ın en genç kızına olabilir, onda da tam olarak emin değilim... Süvariler babasını alırlarken kızını da bir süvari kendi evine götürdü. Sonra kızın sesini duymadım. Fakat gece olduğunda kız kalkmış ve süvarinin kılıcını almış. Evde bulunan süvariye, onun karısını, oğlunu ve kaynanasını kılıçla öldürmüş. Daha sonra evin arka tarafına giderek oradaki kuyuya kendisini atmış.” demişti (Illustrated London News, 10 Ekim 1857).

Tutsak İngiliz bayanların tecavüze uğrayıp uğramadığı ile ilgili olarak İngilizler detaylı araştırma ve sorgulamalar yapmışlardı. Neticede bu İngilizlerin tecavüze uğradığı yönünde çıkan haberlerin uydurma olduğu ortaya çıktı (Kaye, 1870, II, s.373). Bununla birlikte hepsi canice öldürülmüştü. Tutsakların öldürülmesi emrini isyancı askerlerin uygulamadığı da ortaya çıkan bir başka detaydı. Tutsakların başında bekleyen isyancı askerler İngiliz bayan ve çocukları öldürmeyeceklerini söyleyince Nana Sahib’in beş adamı katliamı gerçekleştirmişti (Forrest, 1904-12, I, s.xi). Katliam haberi İngiltere’ye ilk ulaştığında gazeteler on binlerce İngiliz yerleşimcinin Hintli isyancılar tarafından katledildiği şeklinde haber yapmıştı (Kaye, 1870, II, s.388). İngiliz gazetelerinde Generalin kızı Judith Wheeler ile ilgili de Eylül ayından itibaren haberler çıkmaktaydı. Bir gazete Judith’in yakalanmadan önce tabancası ile 5 şeytanı öldürdüğünü yazıyordu (Englishwoman’s Review, 19 Eylül 1857).

Bir İngiliz tanık Kanpur’da tutulan kadın ve çocukların tutsak edilip öldürüldükleri yeri Eylül ayında şu şekilde tarif ediyordu.

“Kadın ve çocukların ilk önce tutsak edilip sonra öldürüldükleri yeri gördüm. Yola yakın tek katlı bir kır eviydi. Bayan ve çocuklara ait eşyalar ile Hintli askerler tarafından kılıçlarla kesilmiş saçlar vardı. Ayrıca dini kitaplar da vardı. Kadınların öldürüldükleri yer mezbaha gibi kan içindeydi” (Illustrated London News, 26 Eylül 1857).

Bir başka tanığın ifadesi Ekim ayında şu şekildeydi:

“Korku dolu mezbaha evini gördüm. Birçok elbise kanlar içinde kalmıştı. Çocukların elbiseleri, süsleri vardı. Kadınlara ait iç çamaşırlar, İncil’den yırtılmış sayfalar, bir kitabın pasajı olan

‘Ölüme Hazırlık’ kısmı yırtılarak etrafa atılmıştı. Birçok resim, saçlar, bazıları bir metreye yakın saçlar, saç boneleri hepsi kanlar içinde, ayrıca bir ya da iki ayakkabı vardı” demişti (Illustrated London News, 10 Ekim 1857).

İngiliz askerleri Kanpur’da yaşananlardan dolayı intikam hisleri taşımaktaydı. Bununla birlikte İngiliz askerleri daha Kanpur’a ulaşmadan önce geçtikleri yerdeki halkı katletmeye başlamıştı. Fakat İngiliz kadınların tutulduğu Bibighar’ı gördükten ve yaşananları öğrendikten sonra daha fazla intikam duygusuna sahip olmuşlardı. Eylül 1857 yılında Englishwoman’s Review adlı gazetede İngiliz askerleri ile ilgili olarak “Dünyadaki hiç bir güç onların suçlulara karşı öfkelerini durduramaz ve onlar merhamet göstermeyecek” yazıyordu (Englishwoman’s Review, 19 Eylül 1857). Gazete yazdıklarında haklıydı, General Havelock başkent Lucknow’a doğru yola çıkmış ve General Neill komutasında bir birliği Kanpur’da bırakmıştı. Neill’in Kanpur’da yapmış oldukları İngiltere’de Illustrated London gazetesinde Eylül ayında şu şekilde yazılıyordu:

“General Neill yakaladığı her bir üst kast mensubu Hintli’ye ısrarla şunu yaptırıyordu. Diğer alt kastlara mensup Hintlilerin önünde öldürülen kadın ve çocukların elbiselerini toplatıp yıkattırıyor, kanlar içindeki zemini temizletiriyordu. Sefil yaratıklar kendilerinden istenilen bu basit, adi işleri yapmakla kast sistemindeki üst yerlerini kaybetmiş oluyorlardı. Sonra da birer birer darağacında asılıyorlardı. Bu cezalandırma yönteminin General Neill’in kendi buluşu olduğu ve bu yöntemin ona çok büyük itibar kazandırdığı görülüyordu” (Illustrated London News, 26 Eylül 1857; Ball, 1858, I, s.390).

Kanpur’daki İngiliz bayan ve çocukların öldürülmesinde rol alan bir Hintli yakalanmış ve uyguladığı acımasızlığın bir benzeri kendisine yapılmıştı. Boynundan geçirilen ipin gevşek tutulmasından dolayı can çekişirken asıldıktan bir süre sonra yere düşmüştü. Sonrasında boynundan ip geçirilerek tekrar asılmıştı. İngiliz askerler öldüğünden emin olmak için ayaklarından aşağıya doğru asılmış ve boynunun kırılmasını sağlamışlardı (Ball, 1858, I, s.391). General Neill’in yakalanan Hintlilere uyguladığı idam cezası sadece bu dünya için değil yaşam sonrasını da kapsıyordu. Öyle ki yakalanan Müslümanların yakılmasını, Hinduların ise gömülmesini istiyordu (Kaye, 1870, II, s.635). Kanpur’u isyancıların elinden alan birlikte görevli İngiliz Teğmen Kendal Coghill, İngiliz bayan ve çocukların öldürülmesinden sonra gittikleri her köyü yaktıklarını, bütün köylüleri astıklarını ve bu sebepten ağaçların dallarının tamamen asılanlarla dolduğunu söylemişti (Barnes, 2007, s.54).

İngiliz Doğu Hindistan Şirketinin Kaldırılması

İngiliz hükümeti isyanın başlaması haberini alır almaz 19 bin askeri Hindistan’a gönderme kararı almıştı (Monypenny ve Buckle, 1916, VI, s.560). Askerler yola çıkarılırken halk ise yaşananlardan dolayı Doğu Hindistan Şirketini sorgulamaya başlamıştı. Çoğu şirketin Hindistan’ı gerektiği gibi iyi yönetemediğini düşünüyordu. Halk acil bir şekilde Hindistan yönetimi için reform yapılmasını istemekteydi. Argyll Dükü bile şirketin kendi ticari kazancından başka bir şey düşünmediğini ve isyanın Hindistan’ın iyi yönetilmemesi sebebiyle çıktığını söylemişti. Dük İngiliz halkının şirket hakkındaki genel düşüncesine tercüman olmuştu. Erskins Perry’de şirketin Hindistan insanını ve kaynaklarını

sömürdüğünü belirterek hükümetin şirketin yetkilerine derhal son vermesi gerektiğini söylemişti (Bearce, 1961, s.239-240).

İngiliz siyasetine yön veren iki önemli siyasi parti Whigler ve Toryler olarak adlandırılmaktaydı. İsyana başladığında iktidar partisi Whigler'den oluşmaktaydı. Bu durumda muhalefette olan Toryler ve onların kontrolünde olan basın yayın organları Whig hükümetini Hindistan'da gerekli yapısal reformları yapmamakla suçlamaya başlamışlardı. Toryli gazeteciler isyanın Hindistan'ın iyi yönetilmediği için çıktığını ve bu sebepten dolayı hükümetin istifa etmesi gerektiği yönünde yayınlar yapmaya başlamışlardı. The Quarterly gazetesi yaptığı bir haberde isyanın başlamasına Whig iktidarının sebep olduğunu yazmıştı (Quarterly Review, 1858, XCXIV, s.225). Toryler Hindistan isyanını konu ederken bunun ulusal bir isyan olduğu temasını işlediler. Torylere göre Hintliler başlarındaki İngiliz hükümetinden nefret etmekteydi ve neticede de İngilizler'den tamamen kurtulmak için isyan etmişlerdi (Quarterly Review, 1858, XCXIV, s.238-240). Toryler Doğu Hindistan Şirketinin daha fazla gelir için Avadh eyaletinin toprak yapısına müdahale ettiğini ve Hint halkının alışageldiği toprak sistemini değiştirdiğini belirtmekteydi. Yine Quarterly gazetesi şirketin Hindistan'da toprak sistemine müdahale ederek İngilizlerden oluşan toprak sahibi yeni bir sınıf oluşturmak istediğini yazmıştı. Hâlbuki bu büyük bir hataydı. Çünkü bu topraklar Hintli Kraliyet aileleri ile Hintli zenginlere aitti. Şirket bu hamlesi ile bu iki sınıfın geleceğini tehdit etmiş ve onları karşısına almıştı. Gazeteye göre bütün bu problemlerin çözümü için şirketin yetkilerinin iptal edilerek Hindistan'ın direkt olarak İngiltere tarafından yönetilmesi gerekiyordu (Quarterly Review, 1858, XCXIV, s.247-275).

Torylerin bu söylemlerine karşı Whig partisinin ana basın kuruluşu olan Edinburg Review gazetesi Hindistan'da çıkan isyanın ulusal çapta olmayan, askeri bir başkaldırı olduğunu belirtmişti. Gazete isyana katılan askerlerin İngilizlere silah doğrultan kendi ordusundaki askerler olduğunu ve sivil halk ile ilgisinin olmadığını ifade etmekteydi (Edinburg Review, 1857, CVI, s.545). Whigler Hintlilerin ülkedeki İngiliz hükümetinden nefret etmediklerini ve isyanın sebebinin askeri idarenin kötü yönetiminden kaynaklandığını belirtmekteydiler (Edinburg Review, 1858, CVII, s.58). Whigler Torylerin söylemlerini çürütmeye çalışırken Başbakan Palmerston ilk defa Doğu Hindistan şirketinin Hindistan'ı iyi yönetemediğine yönelik fikirlere katılmaya başladı. Nihayetinde Bakanlar Kurulu Hindistan'daki hükümet yapısında değişikliğe gitmenin zaruri olduğuna inanmaya başlamıştı (Shafeeq, 1970, s.21). Kraliçe Viktorya, Hint isyanının ülke üzerinde Kırım savaşından daha fazla etkili olduğunu görerek Başbakan Palmerston hükümetinin yaşanan olaylar neticesinde düşebileceğini öngörmeye başlamıştı. Kraliçe isyan dolayısı ile hükümetin istifa etmek zorunda kalmasını istemiyordu. Bu nedenle Başbakanın kararlarını destekleyerek Hindistan'a acil askeri birlik gönderilmesini onayladı. Kraliçe Başbakanın, İngiliz Başkomutanı Cambridge Dükü ile görüşerek krizin önlenmesi için gerekli çalışmaları yapmalarını istemişti. Başkomutanın tavsiyesi ile Madras ve Bombay ordularından iki piyade alayı ile iki topçu birliğinin isyana müdahale etmesi kararı alınmıştı (Connel, 1961, s.246-247). Kraliçe Viktorya Hindistan'da ortaya çıkan sıkıntıların altında hem İngiliz hükümetinin hem de şirketin olduğu ikili yönetimin doğurduğu sıkıntılar olduğunu fark etmişti. Başbakana isyan tamamen kontrol altına alınıncaya kadar vazifeden ayrılmaması yönünde tavsiyede bulundu. Kraliçe, Başbakan'dan iki istekte daha bulunmuştu. Birinci isteği Hindistan'da direkt Kraliyete bağlı bir yapının kurulması, ikincisi ise Hindistan'da şirket ve İngiliz ordusu ayrımının kalktığı tek bir ordunun kurulmasıydı (Victoria Letters,

1857, III, s.257-258). Kraliçenin bu istekleri şirketin Hindistan'daki faaliyetlerinin sonlandırılmasından başka bir şey değildi. Başbakan Palmerston gerek halk gerekse Kraliyetin desteği ile Doğu Hindistan şirketine karşı harekete geçmeye karar verdi. Aralık 1857 yılında şirketin tamamen kaldırılması yönünde açıklamalar yapmaya başladı. Nihayetinde gerek siyasi partiler gerek kamuoyu desteği ile şirketin faaliyetlerinin son bulması noktasında bir konsensüse ulaşıldı (Shafeeq, 1970, s.22).

12 Şubat 1858'de meclis Hindistan hükümetinin tekrar organize edilmesi için toplantıya çağırıldı. Başbakan şirketin yozlaştığını ve iyi idareciler tarafından yönetilmediğini belirtti. Şirket ülkede iki başlı bir yapıya sebep olmuş olsa da Hindistan'ı uzun yıllar yönetebilmeyi başarmıştı. 1784 yılı Hindistan kanunu ile düzenlenen şirketin bir yönetim kurulu birde kontrol kurulu vardı. Kontrol kurulunun başkanlığına İngiliz Meclisindeki milletvekillerinden birisi Kraliyetin onayı ile Bakan olarak atanıyordu. Böylece şirketin İngiliz parlamentosuna karşı sorumluluğu sağlanıyordu. Kontrol kurulunun diğer üyeleri de aynı şekilde mecliste görev yapan milletvekillerinden oluşmaktaydı. Yönetim kurulu ise bağımsız bir statüde olup üyeleri uzun yıllardır Hindistan'da yaşamış İngilizler'den seçilerek oluşturuluyordu. 1858 yılında yapılan son Hindistan kanunu görüşmelerinde milletvekili Benjamin Disraeli bu iki başlılığa dikkat çekerek hangisinin Hindistan hükümeti olduğunu sorgulamıştı (Molesworth, 1878, s.421). Şirketin bu yönetim sistemi kurulurken amaç denge ve kontrol mekanizmasını işletmekti. Bununla birlikte bu iki kurulun görev ve sorumluluk sahaları tam olarak ortaya konmadığı için bütün bir sistem kafa karışıklığına sebep oluyordu. Bu da şirketin etkili ve güçlü bir şekilde yönetilmesini etkilemekteydi (Parliamentary Debates, 12 Şubat 1858, s.1280).

Şirket Hindistan'da hem ticari faaliyetleri organize etmek hem de yönetimi sağlamakla yükümlüydü. Bununla birlikte şirketin önceliği her zaman için ticari kazanca endekslili olduğu için bünyesinde görev yapan idareci ve memurlar sıkıntı yaşıyorlardı. Başbakan Palmerston bu şartlar altında yönetilen şirketin iki başlılığına son vermeyi ve Hindistan'da sadece Kraliyete karşı yani devlete karşı yükümlü olan bir yönetim oluşması için gerekli yasaları yapmaya başlamıştı (Parliamentary Debates, 12 Şubat 1858, s.1282). Başbakan hazırlıklarını sürdürürken İngiliz finansçı ve milletvekili Thomas Baring meclise bir dilekçe sunarak milletvekillerine şirketin kaldırılmamasını tavsiye etmişti. Baring şirketin çalışmaları ve etkinliğinde hiçbir sıkıntı olmadığını ve bu şekli ile korunması gerektiğine inanıyordu (Parliamentary Debates, 12 Şubat 1858, s.1480). Nihayet 18 Şubat 1858'de Başbakan meclise sunduğu yasa tasarısı ile şirketin tüm yetkilerinin Kraliyete transferini istedi. Kanun tasarısına göre yönetim ve kontrol kurulunun olmadığı, Hindistan'ın milletvekilleri arasından seçilen bir başkan, kurul üyeleri ve sekreteryası olan bir yönetim tarafından idare edilmesi isteniyordu. Kurula başkanlık yapacak milletvekili aynı zamanda hükümetinde bir üyesi olacaktı. Kurulda görev alması istenen üye sayısı sekiz olacaktı. Bu kişiler de milletvekilleri arasından sekiz yıl süre ile bu görevi yerine getireceklerdi. Bu milletvekillerinde aranan şart ise belirlenecek bir zaman dilimi boyunca Hindistan'da yaşamış veya vazife yapmış kişilerden olmak zorunda olmalarıydı (McCarthy, 1901, II, s.86). Bu tasarı ile birlikte milletvekilleri arasında da tartışmalar başlamış oluyordu. Tory milletvekili eski bir albay ve şirketin yönetim kurulunda da çalışmış olan William Hanry Sykes şirketin yapısının değiştirilmesine karşı çıkmıştı. Sykes şirketin iddia edildiği gibi Hint halkının dini inancını değiştirmek gibi bir çalışması olmadığını söylemişti. Sykes'a göre bu kanun tasarısının geçmesi ile birlikte idarenin önemli pozisyonlarında görev alacak bütün yetkililer onları oraya getiren güce boyun eğeceklerdi. Aynı

zamanda bu gücün kapasitesiz insanları da önemli pozisyonlara getirebileceğinin iddia etmişti. Böyle bir yönetimin ise şirketten farklı olarak Hintlilere karşı çok daha despotik davranacağını belirtmişti. Sykes Hindistan'daki problemin yönetimden değil askeri reformların yapılmamasından dolayı olduğunu söylemişti. Hindistan'ın yönetim yapısının organize edilmesinin değil de askeri yapısının organize edilmesi ile tüm problemlerin ortadan kalkacağını belirtmişti. Bunlara ek olarak Hindistan'da görevlendirilecek İngiliz subaylarının Hint Medeniyeti konusunda gerekli bilgiler ile donatılmaları gerektiğini söyleyerek böylece yanlış anlamaların ortadan kalkacağını ve batı ile doğu medeniyetinin çarpışmasının önüne geçilmiş olacağını ifade etmişti. Sykes meclise sunduğu teklifle sadece şirketin yapısında değişikliğe gidilmesine karşı çıkmıyordu. O aynı zamanda yetkinin kraliyete devredilmesine de karşı çıkıyordu. Bu reformun hemen yapılmamasını isteyen Skyes böylece zaman içinde sabırla daha iyi bir kanunun hazırlanabileceğini ifade etmişti (Parliamentary Debates, 18 Şubat 1858, s.1623-1638). Hükümete üye Whig milletvekili Charles Wood hükümetin yasa tasarısını destekler mahiyette açıklamalar yapmıştı. Wood Hindistan'daki çift başlılığın ortadan kaldırılması gerektiğini ve yaşananlar ile ilgili kimsenin ayıplanmasına gerek olmadığını söylemişti. Lakin Wood'a göre de değişim şartı (Parliamentary Debates, 12 Şubat 1858, s.1643-1645). Bir diğer Whig milletvekili Henry Willoughby, Wood'u desteklemekle birlikte şirket gibi çok uzun yıllar Hindistan'da çalışmış bir sistemin tamamen ortadan kaldırılmasının kazanımları da ortadan kaldırıp kaldırmayacağını iyi tesbit edilmesi gerektiğini belirtmişti. Onun bu söylemleri muhalefet tarafından alkış olsa da tasarı ilk oylamada 318'e karşı 173 oyla geçmişti (McCarthy, 1901, II, s.87).

Bütün bu görüşmeler gerçekleşirken beklenmeyen bir şey oldu ve Başbakan Palmerston'un Whig hükümeti 21 Şubat 1858'de düştü. Buna sebep ise Başbakanın sıkıntılı olan kişiliğiydi. Gerek dış politika gerek hükümet işlerinde kendi bildiğini okumaya meyilli Başbakan artık istenmeyen bir kişiliğe dönüşmüştü. Hükümetin düşmesi ile Hindistan yasasının bir bağlantısı yoktu. Buna rağmen hükümetin düşmesi ile birlikte yasa tasarısı da tam manası ile işlemleri tamamlanmadığından düşmüş oldu (Blake, 1967, s.379-381). Yeni hükümet Lord Derby'nin Tory hükümeti olmuştu. Partinin en etkili isimlerinden birisi olan Benjamin Disraeli hükümetin maliye bakanı oldu (McCarthy, 1901, II, s.87).

Yeni hükümet Hindistan'daki yönetim için reform yapılması konusunda hem fikirdi. Birinci kanun tasarısı hükümetin düşmesi ile başarısızlıkla sonuçlanınca ikinci kanun tasarısı yeni hükümet tarafından 26 Mart 1858'de meclise sunuldu. Tasarı şirketin uzun yıllar boyunca İngilizleri Hindistan'da başarılı bir şekilde temsil ettiğini belirtilmişti. Hindistan'daki yönetimin başında Kraliyete bağlı olarak bir başkan olması ve onunda 18 kişilik bir konsey ile çalışması planlanmıştı. Bu 18 kişiden 9'unun Kraliçe tarafından seçilmesi istenmişti. Dört üye ise daha önce Hindistan'da ya çalışmış veya finansal olarak bağına sahip kişilerden tespit edilmesi isteniyordu. Geri kalan beş üyenin ise Londra, Manchester, Liverpool, Belfast ve Glasgow gibi şehirlerin ticaret odalarında önemli pozisyonlarda olanlar arasından seçilmesi isteniyordu. Benjamin Disraeli bu şekilde oluşturulacak bir konseyin daha demokratik bir yapıda ve bağımsız olacağını belirtmişti. Tasarı mecliste bu hali ile milletvekilleri tarafından hoş karşılanmamış ve yapılan ilk oylamada reddedilmişti. Asıl sebep ise muhalefet lideri Gladstone ve Disraeli arasında yaşanan düşmanlıktı. Görüşmeler esnasında ikili arasında geçen konuşmalar milletvekilleri tarafından hoş karşılanmamıştı (Monypenny ve Buckle, 1916, IV, s.128-129). Bu arada eski Başbakan Palmerston'da tekrar hükümeti geri alma uğraşı içindeydi ve bu tasarıya oda karşı

çıkmişti. Disraeli kendi davranışlarının birinci oylama da tasarının reddine sebep olduğunu anlasa da 19 Nisan'da yapılan ikinci oylamada tasarı tekrar reddedildi (Monypenny ve Buckle, 1916, IV, s.141).

Mecliste bu görüşmeler yaşanırken Hindistan Genel Valisi Lord Canning bir bildiri yayınladı. Bildiri Hindistan'ın Avadh eyaletinde yaşayanlara yönelik yapılmıştı. Bildiri Avadh halkına isyana katılanların idam edileceğini ve mal varlıklarına el konulacağını ilan ediyordu. İngilizlere karşı gelmeyen ve hemen teslim olanların hayatlarının ise bağışlanacağı ve mallarına da el konmayacağı belirtiliyordu (Parliamentary Debates, 19 Nisan 1858, s.1923). Gerek Disraeli gerekse Doğu Hindistan şirketinin kontrol kurulu başkanı Lord Ellenborough Vali Canning'in bildirisini aşırı şiddet yanlısı buldular. Ellenborough, Vali Canning'e bir resmi bildiri yollayarak bildirisini geçersiz kıldı. Karşı bildiri de İngiliz otoritesinin Hint halkını kendisine itaat etmek üzere kurulması gerektiğini lakin bunun yerine herkesin toprağına el koymanın tercih edildiği ifade ediliyordu (Parliamentary Debates, 19 Nisan 1858, CL, s.932). Ellenborough'un bu karşı bildirisini bir başka tartışmayı da beraberinde getirdi. Buda onun ne hak ve yetki ile genel valiye bu resmi bildiri yolladığıydı. Liberal karşıtları bu bildirinin gerek Kraliçe gerekse Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmadığı için geçersiz olduğunu belirtiyorlardı. Ellenborough ise yaptığının tamamen yasal olduğunu savunuyordu. 20 Mayıs'da mecliste yapılan oturumlar da Disraeli, Ellenborough'un bildirisini savundu (Parliamentary Debates, 20 Mayıs 1858, CL, s.934). Dört gün boyunca meclisin gündemini meşgul eden görüşmeler sonucunda Ellenborough hedef noktası haline getirilmesinin sonucunda istifa ederken yerine Lord Stanley geçti. Bu gündem muhalefetin iktidarı düşürmek için bulduğu bir baskıya dönüşmüştü (Annual Register, 1858, C, s.115). Disraeli üçüncü bir Hindistan tasarısını meclise getirmekte kararlıydı. Lakin muhalefet liderlerinden William Gladstone'da Disraeli ile aralarında olan düşmanlıktan dolayı onun getirdiği tasarımı reddettirmekte ısrarlıydı. 7 Haziran 1858'de Gladstone bir karşı yasa tasarısı ile ortaya çıktı. Buna göre Hindistan'ı yönetecek ilk konsey üyeleri hali hazırda şirkette görev yapan yönetim kurulunca seçilecekti. Böylece şirketin yıllardır sahip olduğu kazanımlar boşa gitmeyecekti. Bu yeni konsey kraliçe adına Hindistan'ı yönetecek ve bir sonraki milletvekili seçimlerine kadar görevde kalacaktı (Annual Register, 1858, C, s.114). Gladstone iki önemli konunun altını çiziyordu. Bunlardan birincisi yetkinin şirketten kraliyete geçirilmesi, diğeri ise ikili yönetim sisteminin ortadan kaldırılmasıydı. Bütün gün süren meclis görüşmeleri sonucu Gladstone'un tasarısı yapılan oylama sonucu 285'e karşı 110 oyla reddedildi (Monypenny ve Buckle, 1916, IV, s.165-166).

Bütün uğraşlara rağmen Hindistan'ı yönetecek yeni kadronun belirlenmesinde başarılı olunamıyordu. Bu şartlar altında üçüncü Hindistan yasası tasarısının hazırlığının hali hazırda görevde olan Hindistan bakanlığının katkısı ile hazırlanılmasına karar verildi. 24 Haziran 1858'de meclis tekrar bir araya geldiğinde tartışmalar devam etmekteydi. Hükümet yeni yasa tasarısında daha öncekilerde olduğu gibi gücün şirketten Kraliyete yani devlete geçmesini istiyordu. Hindistan Bakanı olarak adlandırılacak kişinin bu yönetim ve kurulun başında olması gerektiği savunuluyordu. Oluşturulacak konseyin sayısı ise 15 olarak belirlenmişti. Bu 15 kişiden 8'ini Kraliçe seçerken geri kalan 7 kişinin ise şirketin hali hazırdaki yönetim kurulu üyelerince seçilmesi planlandı. Yasa tasarısı oylamaya sunulduğunda 165'e karşı 227 oyla kabul edildi (Annual Register, 1858, C, s.121). 8 Temmuz 1858'de tasarı bir kez daha görüşülmek üzere meclise geldiğinde Gladstone kabul edilecek bir tavsiyede bulundu. Buna göre Kraliçenin emrine girecek Hindistan ordularının bu ülke dışında, herhangi bir

verde görevlendirilmesine parlamentonun onayı getirildi. Bu haliyle tasarı 46'ya karşı 152 oyla kabul edildi. Mecliste kabul edilen tasarı Lordlar Kamarasına gönderildi. Burada Lordlar tasarı üzerinde birkaç değişiklik yapılmasını tavsiye ettiler (Parliamentary Debates, 30 Temmuz 1858, CL, s.2336). Lordlar'dan da onay alan tasarı 30 Temmuz günü meclisten onaylanmak üzere Kraliçeye gönderildi. Kraliçe Viktorya 2 Ağustos 1858'de tasarıyı onaylayarak yasa haline getirmiş oldu. Böylece 15 üyeli ve Başkanı olan Hindistan'ı yönetecek konseyin yasa aşaması tamamlandı. 15 üyeden 8'inin Kraliçe, diğerlerinin şirketin yönetim kurulu üyelerince belirlenmesi kesinleşmiş oldu. Bu yeni konseyle eski şirketin kontrol ve yönetim kurulu işlevi tek elde toplamış oldu. Konseye ataması yapılan üyelerin çoğunluğunun 10 yıldan fazla Hindistan'da çalışma ve yaşama geçmişi olduğu görüldü. Üyelerin görevden alınabilmesi de yine meclis ve Lordların yetkisine bırakıldı (Government of India Act, 1858, s.744-745).

Sonuç

1857 Büyük Hint isyanı İngilizlerin kolonilerin de karşılaştıkları en büyük başkaldırı hareketiydi. Özellikle Hindistan olmak üzere koloniler de İngilizlere yönelik bu büyüklükte bir isyan hareketi daha önce yaşanmadığı için İngilizler üzerinde büyük bir şok yaratmıştır. İsyana dolayısı ile binlerce İngiliz askeri hayatını kaybetmekle birlikte bayan ve çocuklardan oluşan masum sivillerin öldürülmesi İngilizler üzerinde travmatik bir etki oluşturmuştu. İngiliz idareciler bu doğunun zengin ülkesini kaybetmek istemedikleri gibi halkta isyancılara gerekli cezanın verilmesini talep etmekteydi. Bundan dolayı İngiliz askerler Hindistan'daki isyan coğrafyası içinde büyük katliamlar gerçekleştirdiler. Masum İngiliz sivillerin öldürülmesi bahanesi ile binlerce masum Hintli darağaçlarında idam edilmişti.

Kendilerini savunacak hiç bir güce sahip olmayan Hint halkının tekrar ayağa kalkamayacak şekilde cezalandırıldıkları görülmektedir. İngilizlerin işgal ettikleri bir ülkenin insanların bağımsızlık mücadelesine saygı duymadıkları anlaşılmıştır. İngilizlerin kolonileri olan Hindistan'a sahip olmayı çok fazla benimsediği görülmektedir. Bundan dolayı ülkenin gerçek sahibi olarak yerel Hint halkını görmedikleri ve onları öldürmeyi meşrulaştırdıkları düşünülmektedir. 1857 isyanı İngilizlerin bir işgal kuvveti olarak gerçek yüzlerinin görülmesini sağlamıştır. İngilizlerin ellerindeki kaybetmemek için koca bir coğrafyayı yakmayı göze alabilecek kadar nefrete sahip olabildikleri ortaya çıkmıştır. 1857 isyanının tüm yönleri ile incelenmesi sayesinde Hint halkının yüzlerce yıl İngilizlerin emri altında nasıl zorlu bir hayata maruz kaldıkları anlaşılabilir. Bu amaçla yapılacak her bir çalışmanın İngilizleri ve Hintlileri tanımak açısından çok değerli olduğu anlaşılmıştır.

Kaynakça

Annual Register (1857-1858). British Parliament Records. XCIX-C.

Argyll, G. D., Duke of (1906). *Autobiography and Memoirs of George Douglas, Eighth Duke of Argyll*, Dowager Duchess of Argyll, (Ed.). 2 vols. London: Murray Albermarle.

Ashley, E. (1876). *Life of Lord Palmerston*. London: Richard Bentley and Son.

Ball, C. (1858). *The History of the Indian Mutiny*. London: The London Printing and Publishing Company.

Barnes, G. F. (2007). *Essential Histories: The Indian Mutiny 1857-58*. New York: Osprey Publishing.

Bearce, G. D. (1961). *British Attitudes towards India. 1784-1858*. London: Oxford University Press.

Bengal Hurkaru (1841-1858). *English Newspaper in India*, 19 Kasım 1841, 11 Mayıs 1857, 28 Mayıs 1857, 12 Haziran 1857, 19 Haziran 1857, 15 Nisan 1858.

Blackwoods Magazine (1857). *Weekly Magazine*. Britain, London, Aralık 1857.

Blake, R. (1967). *Disraeli*. New York: St. Martin's Press.

Brantlinger, P. (1988). *Rule of Darkness: British Literature and Imperialism, 1830-1914*. Ithaca: Cornell University Press.

Connell, B. (1961). *Victoria, Queen, Regina vs. Palmerston: The Correspondence between Queen Victoria and her Foreign and Prime Minister. 1837-1865*. New York: Doubleday and Company Inc.

Dallas, G. M. (1891). *Diary of George Mifflin Dallas*. Susan Dallas (Ed.). Philadelphia: J. B. Lippincott and Co.

Disraeli B. (1857). *Parliament Speech*. London. 27 July 1857.

Edinburg Review (1857-8). *India-CVI, 1857 and The Second Derby Government-CVII*.

English, B. (1994). The Kanpur Massacres in India in the Revolt of 1857. *Past and Present*, 142, 169-178.

Englishwoman's Review (1857). *London Newspaper*. Britain, 19 September 1857.

Forrest, G. W. (1904-12). *A History of the Indian Mutiny*. 3 vols, Edinburgh: W. Blackwood.

Government of India Act (1858). Government Records. BFSP, XLIX.

Gregg, H (1897). The Indian Mutiny in English Fiction. *Blackwood's Edinburgh Magazine* 161, Feb, 218-231.

Hansard (1857). *Parliamentary Debates: Earl of Ellenborough*. 29 June 1857, Vol. CXLV, CXLVI, CXLVII, third series, London: Cornelius Buck.

Herbert, C. (2008). *War of No Pity: The Indian Mutiny and Victorian Trauma*. Princeton: Princeton University Press.

Howe, S. (2010). Colonising and Exterminating? Memories of Imperial Violence in Britain and France. *Histoire@Politique*. Politique, culture, société, No: 11, mai-août.

Illustrated London News (1857-1947). *Daily Newspaper*. 4 Temmuz 1857, 22-29 Ağustos 1857, 5-26 Eylül 1857, 10-17 Ekim 1857, 16 Ağustos 1947. London, Britain.

Imlah, A. H. (1939). *Lord Ellenborough: A Biography of Edward Law, Earl of Ellenborough, Governor General of India*. Cambridge: Harvard University Press.

Kaye, John, W. (1864-1876). *History of the Sepoy War*. 3 Vols., 1864-1867, (Different Ed.). Vols. I and II in 1870, III in 1876. London: W. H. Allen.

Longford, E. (1964). *Queen Victoria*. New York: Harper & Row.

Lothspeich, P. (2007). Unspeakable outrages and Unbearable Defilements: Rape Narratives in the literature of colonial India. *International Journal of Postcolonial Studies*, Postcolonial Text, Vol. 3, No 1.

McCarthy, J. (1901). *History of Our Own Times from the Accession of Queen Victoria to the General Election of 1880*. 3 vols., New York: Harper and Brothers Publishers.

Molesworth, W. N. (1873-1878). *History of England from the Year 1830*. 3 vols., London: Chapman and Hall.

Monypenny, W. F., and Buckle, G. E. (1916). *The Life of Benjamin Disraeli, Earl of Beaconsfield*, 6 vols., London: John Murray Albemarle.

Palmegiano, E. (1991). The Indian Mutiny in the Mid-Victorian Press. *Journal of Newspaper and Periodical History* 7. 3-11.

Parliamentary Debates (1857-1858). Great Britain. Parliament, third series, T. C. Hansard (Ed.). Vols. CXLV-CLI.

Quarterly Review (1858). Records. British India. XCXIV.

Randall, D. (2003). Autumn 1857: The Making of the Indian 'Mutiny'. *Victorian Literature and Culture* 31.1, JSTOR, 3-17.

Shafeeq, S. (1970). *British Reaction to the Sepoy Mutiny, 1857-1858*. (Master Thesis). North Texas State University, Denton, Texas.

Times (1857-1930). *British Newspaper in England*. 28 Temmuz 1857, 7-8-26 Ağustos 1857; 1 Eylül 1857, 18 Şubat 1930. London.

Victoria Letters, Queen Victoria (1907). *The Letters of Queen Victoria: A Selection from Her Majesty's Correspondence between the years 1837 and 1861, first series*, Arthur Christopher Benson and Viscount Esher, 3 vols, London: John Murray.